

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی

دکتر محمود دهگان^۱

دکتر حسن الماسی^۲

منوچهر رحمدل^۳

چکیده

اموال بخش عظیمی از دارایی‌های دولت را در ایران تشکیل می‌دهد. به طوری که هر ساله مبالغ هنگفتی از بودجه عمومی کشور صرف خرید و جایگزینی آن‌ها می‌گردد. منظور از اموال دولت، اموالی است که توسط وزارت‌خانه‌ها، موسسات و یا شرکت‌های دولتی خریداری می‌شود، یا به هر طریق قانونی دیگر به تملک دولت در آمده یا در می‌آیند. بر اساس قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت حفظ و حراست اموال منقول دولتی و نگهداری حساب آن‌ها بر عهده وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی دارنده اموال مذکور و نظارت و تمرکز حساب اموال یادشده - که به نوعی نظارت بعد از خرج محسوب می‌شود- با وزارت امور اقتصادی و دارایی است. گسترده‌گی و وسعت وظایفی که در این ارتباط وجود دارد موجب تشکیل

1. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

2. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

3. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

واحدی مستقل تحت عنوان اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در شاخه معاونت نظارت مالی و خزانه داری کل کشور وزارت مزبور گردیده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر عملکرد اداره کل یادشده در ارتباط با حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی و ارائه راه‌کار سازنده و مؤثری برای ارتقای نقش آن در جامعه آماری کارشناسان اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و هم‌چنین امنای اموال وزارتخانه‌ها در نمونه‌ای به حجم 125 نفر است که به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند. فرضیات پژوهش با استفاده از آزمون t یک نمونه یی مورد بررسی قرار گرفت که مشخص گردید بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی:

حفظ - حراست - اموال منقول مصرفی - اموال منقول غیر مصرفی - اموال منقول در حکم مصرفی

مقدمه

اموال بخش عظیمی از دارایی‌های دولت را در ایران تشکیل می‌دهد. به طوری که هر ساله مبالغ هنگفتی از بودجه عمومی کشور صرف خرید و جایگزینی آن‌ها می‌گردد. منظور از اموال دولت، اموالی است که توسط وزارت‌خانه‌ها، موسسات و یا شرکت‌های دولتی خریداری می‌شود، یا به هر طریق قانونی دیگر به تملک دولت در آمده یا در می‌آیند (شیخ و دودی، 1389، 74). بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که بخش اعظمی از کل اعتبارات بودجه کشور صرف خرید اموال دولتی می‌شود. بنابراین اموال دولتی جزء مهمی از ثروت‌های یک کشور تلقی می‌شود و روش حفظ و حراست و نگهداری حساب آن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است. بر اساس قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت حفظ و حراست از اموال منقول دولتی و نگهداری حساب آن‌ها بر عهده وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی دارنده اموال مذکور و نظارت و تمرکز حساب اموال یادشده - که به نوعی نظارت بعد از هزینه محسوب می‌شود- با وزارت امور اقتصادی و دارایی است. گستردگی و وسعت وظایفی که در این ارتباط وجود دارد موجب شده است تا واحدی مستقل تحت عنوان اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در شاخه معاونت نظارت مالی و خزانه داری کل کشور وزارت مزبور تشکیل گردد. اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار طبق وظایف مصوب خود روش‌های نگهداری، حفاظت، نظارت و استفاده صحیح از اموال دولتی را تعیین و تبیین و برای اجرا به دستگاه‌های دولتی ابلاغ نماید. این اداره کل با بکارگیری ابزارهای مختلف نظیر انجام بازرسی‌های مستمر، دریافت و رسیدگی به صورت حساب‌های اموال دولتی واصله از وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی نسبت به حفظ و حراست اموال و جلوگیری از حیف و میل شدن آن‌ها اقدام می‌کند. تنوع زیاد در اموال دولتی و گستردگی در حجم عملیات آن‌ها موجب شده است تا سیستم کنترل اموال دولتی از مشخصات منحصر به فردی برخوردار باشد. سیستم مذکور مجموعه‌ای از رویه‌ها، روش‌ها، فعالیت‌ها و عناصر را شامل می‌شود که از بدو ورود و تحت تملک در آمدن اموال تا خروج آن‌ها از سازمان و حذف اسناد و مدارک مربوط و همچنین رسیدگی، کنترل و ثبت و ضبط تغییرات در موجودی اموال را میسر می‌سازد. بر اساس قوانین موجود،

مراجع ذیصلاح مختلفی مجاز به نگهداری، رسیدگی و کنترل اموال دولتی هستند. علاوه بر دستگاه دولتی در اختیار دارنده اموال، دستگاه‌های دیگری نیز از جمله وزارت امور اقتصادی و دارایی، دیوان محاسبات کشور و سازمان حسابرسی حق رسیدگی و نظارت بر اموال دولتی و حساب آن‌ها را دارند. بر اساس قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت حفظ و حراست اموال منقول دولتی و نگهداری حساب آن‌ها بر عهده وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی دارنده اموال مذکور و نظارت و تمرکز حساب اموال یادشده با وزارت امور اقتصادی و دارایی است (امینی، 1385، 50). در این خصوص وزارت امور اقتصادی و دارایی مجاز است در موارد لزوم، به حساب و موجودی اموال وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی به طرق مقتضی رسیدگی نماید و دستگاه‌های مزبور مکلف به همکاری و ایجاد تسهیلات لازم در این زمینه خواهند بود ضمن آن که مکلفند حساب کلیه اموال خود را به منظور متمرکز نمودن اطلاعات اموال دولتی در وزارت یادشده به اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار ارسال نمایند. علی‌رغم نظارت و کنترل‌های به عمل آمده، اموال دولتی به لحاظ اهمیت‌شان همیشه در معرض خطراتی از قبیل: سرقت و مفقود شدن، فساد، تصرف غیر قانونی، کسری ابواب‌جمعی و عدم رعایت مقررات در جا به جایی و ... قرار دارد. لذا برای بررسی مشکلات موجود در این زمینه و با توجه به وظیفه وزارت امور اقتصادی و دارایی در این ارتباط، در مقاله حاضر در صدد پاسخ به این سوال برآمده‌ایم که: اعمال و وظایف اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار تا چه حدی در حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی مؤثر است؟

عدم توانایی سازمان‌ها در درک عملکرد خود و بهبود آن، موجب کندی پیشرفت در بسیاری از کشورهای در حال توسعه گردیده است (رهنورد، 1387، 77). اگر ارزیابی عملکرد دستگاه‌های دولتی با دیدگاه فرایندی و به طور مستمر و صحیح انجام شود، موجبات ارتقا و پاسخ‌گویی آن‌ها و افزایش اعتماد عمومی به عملکرد بخش دولتی و افزایش کارایی و اثربخشی آن‌ها فراهم می‌آید (رحیمی، 1385، 41). در این راستا پژوهش حاضر اهداف زیر را دنبال می‌کند:

1- بررسی تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در حفظ و حراست از اموال

منقول دستگاه‌های اجرایی

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 237

2- ارزیابی وضعیت موجود و ارائه پیشنهادهایی برای ارتقای نقش این اداره کل در حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرائی. بنابراین، این پژوهش به جهات زیر حائز اهمیت است:

3- حساسیت جامعه و سیستم اداری نسبت به حفظ و حراست از اموال دولت .

4- تأکید قانون محاسبات عمومی کشور بر تمرکز حساب اموال دولتی در وزارت امور اقتصادی و دارایی و نظارت بر حفظ اموال توسط دستگاه‌های اجرائی.

5- اهمیت نظارت و کنترل در اداره امور کشور.

6- اهمیت ارزیابی و سنجش عملکرد دستگاه‌های دولتی

طرح تحقیق:

پیشینه تحقیق و چارچوب نظری آن: در بررسی‌های به عمل آمده از کتابخانه‌های مختلف و مراکز تحقیقاتی دیگر مطلبی که مستقیماً به موضوع تحقیق اشاره داشته باشد به دست نیامد. با این حال پژوهش‌های معدودی در خصوص اموال دولتی انجام یافته است که به چند نمونه از آن اشاره می‌شود:

در پژوهشی که با عنوان «بررسی نقش سیستم‌های اطلاعات مدیریت در کاهش تخلفات مالی در سازمان‌های دولتی» توسط علی‌پناهی (1379) انجام شده است به نقش سیستم مدیریت انبار و همچنین سیستم مدیریت اموال در ارتباط با کاهش سرقت اموال دولتی، کسری انبار، مفقود شدن کالا، جابه‌جایی غیر قانونی اموال و ... در سازمان‌های دولتی پرداخته و نتیجه‌گیری شده است که سیستم‌های یادشده با توجه به مکانیزه شدن آن‌ها نقش عمده‌ای در کاهش تخلفات مالی دارند. هادی نعمت‌زاده (1385) نیز در دانشگاه تهران با موضوع «نظام حقوقی حاکم بر اموال دولتی در جمهوری اسلامی ایران به بررسی و تبیین نظام حقوقی حاکم بر اموال دولتی و نحوه انجام معاملات آن‌ها و همچنین چگونگی نظارت بر اموال اقدام نموده است. در پژوهش دیگری با عنوان «بررسی بزه تصرف غیر قانونی در اموال دولتی در حقوق کیفری ایران» که توسط عباس الواری (1386) در دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی انجام شد، به بررسی ابعاد مختلف جرم تصرف غیر قانونی در اموال

دولتی پرداخته و نتیجه گیری نموده است که جرم مزبور به دو نوع عمدی و غیر عمدی است و اموال برای این که بتواند موضوع جرم تصرف غیر قانونی قرار گیرد باید اولاً به دولت تعلق داشته، ثانیاً بر حسب وظیفه به کارمند سپرده شده باشد و ثالثاً دارای ارزش مالی و مبادله‌ی باشد.

به دلیل اهمیت موضوع اموال دولتی، یک فصل از قانون محاسبات عمومی کشور به اموال دولتی اختصاص یافته است. این فصل که شامل 17 ماده است مسئولیت حفظ و حراست و نگهداری حساب اموال دولتی را بر عهده دارندگان آن اموال و نظارت و تمرکز حساب اموال یادشده را بر عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی نهاده و چگونگی نقل و انتقال و فروش اموال منقول و غیر منقول دولت را مورد بحث قرار داده است. به علاوه، آئین‌نامه اموال دولتی به استناد ماده 122 قانون محاسبات عمومی کشور به ریز و به طور دقیق به عملیات مربوط به اموال دولتی پرداخته است.

دولت برای اعمال حاکمیت و تصدی و اداره امور کشور نیاز به اموال دارد. بر اساس ماده 2 آئین‌نامه اموال دولتی مصوب 1372/4/27 هیأت وزیران، اموال دولت بدین شرح تعریف شده است: "اموال دولتی اموالی است که توسط وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی خریداری می‌شود و یا به هر طریق قانونی دیگر به تملک دولت در آمده یا در می‌آید" (امینی، 1386، 41).

آیین‌نامه اموال دولتی مصوب سال 1349 وجه ممیزه اموال دولتی را «تصرف مالکانه» دانسته بود که در آن صورت هر آنچه که ادعای مالکانه دولت به هر نحوی از انحاء قانونی به آن ثابت می‌شد «مال دولتی» خوانده می‌شد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در آئین‌نامه اموال دولتی مصوب 1372، ضابطه تشخیص اموال دولتی مبتنی بر خرید آن اموال توسط وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی یا طرق قانونی دیگر است. این تعریف مبین اقسام عملکردهای دولت در دو شق اعمال حاکمیت و تصدی است. زیرا خریداری اموال از سوی دستگاه‌های دولتی عموماً در مقام تصدی است و حال آن‌که دولت علاوه بر امور اداری و اعمال تصدی، وظایف دیگری نیز بر عهده دارد که عبارت از اعمال حاکمیت می‌باشد. به عبارت دیگر دولت در مقام اعمال حاکمیت می‌تواند به حکم قانون اقدام به سلب مالکیت از افراد و تملک اموال آن‌ها اقدام کند که نظیر آن را در مصوبات شهری شاهد بوده‌ایم

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 239

(نعمت‌زاده، 1385، 40). در قانون محاسبات عمومی کشور مصوب 1366 به اموال دولتی در دو قسم 1- منقول 2- غیر منقول پرداخته شده است (امینی، 1386، 34). البته در آیین نامه اموال دولتی مصوب 1372 که بر اساس قانون مذکور تهیه شده و هم اکنون مورد عمل و معتبر است تعریف هر یک از اقسام یادشده، به قانون مدنی احاله شده است.

اموال منقول اموالی است که به جهت انجام کار سازمان در اختیار مسئولان و متصدیان مشاغل مختلف قرار می‌گیرد که نمونه‌هایی از آن به قرار زیر است:

انواع لوازم و ابزار کار مانند میز، صندلی، انواع وسایل حمل و نقل مانند خودروهای سواری و... (امینی، 1385، 31)

اموال منقول دولت به سه نوع مصرفی، غیر مصرفی و در حکم مصرفی تقسیم می‌شوند.

- اموال منقول مصرفی: اموال مصرفی بر خلاف اموال غیر مصرفی اموالی هستند که بر اثر

استفاده، به صورت جزئی یا کلی از بین می‌روند نظیر مداد، خودکار، جوهر و ...

- اموال منقول غیر مصرفی: اموالی هستند که بدون تغییر محسوس و از دست دادن

مشخصات اصلی بتوان به طور مکرر آنها را مورد استفاده قرار داد. مانند میز، صندلی، وسایل نقلیه و ...

- اموال منقول در حکم مصرفی: اموالی هستند که در ظاهر با اموال غیر مصرفی مشابهت

دارند اما به لحاظ طبیعت و ماهیت یا ارزش کم، تنظیم حساب برای آنها به صورت حساب اموال غیر مصرفی ضرورت ندارد.

فهرست اموال در حکم مصرفی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و ابلاغ می

گردد.

در آیین نامه اموال دولتی، اموال منقول دولتی به لحاظ اداری نیز به سه نوع امانی، رسیده و

فرستاده تقسیم گردیده است: (نعمت‌زاده، 1385، 45)

- اموال منقول امانی: اموال منقولی است که از طرف وزارت خانه‌ها و مؤسسات دولتی و

شرکت‌های دولتی برابر مقررات و به طور موقت در اختیار سایر وزارت خانه‌ها، مؤسسات و

شرکت‌های دولتی و نیز مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی قرار گرفته یا می‌گیرد.

- اموال منقول رسیده: اموالی است که تحت ابواب جمعی امین اموال قرار می گیرند.
- اموال منقول فرستاده: اموالی است که طبق مقررات مربوط به نحوی از ابواب جمعی امین اموال خارج و دستور حذف آنها صادر شده باشد.
- مفهوم حفظ و حراست:** در قانون محاسبات عمومی کشور و سایر بخشنامه ها و مقررات مربوط به آن که وظایف دستگاه اجرایی دارنده اموال دولتی را در خصوص نگهداری بهینه از آنها تبیین نموده است دو واژه «حفظ» و «حراست» در کنار هم مورد استفاده قرار گرفته است. برای توضیح بیشتر و تشخیص تفاوت این دو واژه به معنای لغوی آنها می پردازیم:
- واژه حفظ در لغت نامه دهخدا به صورت زیر معنا شده است:
- «نگاه داشتن، نگه داشتن، نگاهداشت، نگهداری، نگه داشت، گوش دادن، حراست، صیانت، محافظت، حرس، بقو، بقاوت، نگاهداری کردن، نگهداری کردن، باز داشتن شیئی از زیان و هلاک»
- در فرهنگ بزرگ سخن (انوری، 1386، 2545). نیز به معنی «محافظت و نگهداری کردن از کسی یا چیزی به منظور دفاع از او یا جلوگیری از آمدن آسیب به او» آمده است.
- واژه حراست در لغت نامه دهخدا به شرح زیر معنی شده است:
- «نگاهبانی کردن، نگاهداشتن، پاسبانی، نگاهبانی، نگهبانی، حفظ، نگهداری، مراقبت، رقابت، پاسبانی کردن، نگاهبانی کردن چیزی یا کسی را، نگه داشتن، صیانت کردن، محافظت کردن، پاس داشتن، حمایت، مراعات کردن»
- در فرهنگ بزرگ سخن (انوری، 1386، 2486). به معنی «محافظت و مراقبت کردن از کسی، چیزی یا جایی؛ نگهبانی و مراقبت» آمده است.
- در فرهنگ عربی به فارسی لاروس (جر، 1382، 816) نیز به صورت «نگهداری کردن از چیزی، نگهبانی، پاسبانی» معنی شده است.
- همان طور که ملاحظه می شود معنی و مفهوم این دو واژه بسیار به هم نزدیک است ولی با مذاقه در مفهوم آن چنین حاصل می شود که یک تفاوت اساسی و مهم بین آن دو وجود دارد. تفاوت مذکور در خصوص بحث پاسبانی، نگهبانی، پاسداری و مراقبت است که مفهوم حفظ

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 241

فاقد آن و حراست مفهومی فراتر از حفظ است. کارشناسان اموال معتقدند واژه «حفظ» به تنهایی برای تبیین و تعیین وظایف دستگاه‌های اجرایی برای نگهداری بهینه از اموال دولتی کفایت نمی‌کند و قانون‌گذار به عمد و با ملاحظه تمام جوانب امر در موضوع مهم نگهداری اموال دولتی، این دو واژه را در کنار هم به کار برده است.

حراست از اموال دولتی به شکل‌های مختلفی می‌تواند صورت بگیرد مانند گماردن نگهبان، حصارکشی، نصب سیستم‌های الکترونیکی ضد سرقت و ضبط تصویر و سایر اقداماتی که مانع وارد آمدن آسیب به اموال از ناحیه عوامل خارج از سازمان و دستگاه اجرایی باشد.

نظام اموال دولتی: مدیریت بر نحوه نگهداری و استفاده از اموال در حالت کنترلی و نظارت به طور متمرکز و در مرحله اجرا با روش غیر متمرکز انجام می‌شود.

امور مربوط به هماهنگی، نظارت، کنترل و هدایت به صورت متمرکز در سطح کشور به وسیله وزارت امور اقتصادی و دارایی و از طریق اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار اجرا می‌گردد و امور مربوط به حسن استفاده و حفظ و نگهداری - اعم از نگهداری فیزیکی - به صورت غیر متمرکز به وسیله سازمان‌های در اختیار دارنده و استفاده کننده از مال در چارچوب وظایف معین انجام می‌شود (امینی، 1385، 50).

وظایف و مأموریت‌های اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در حفظ و حراست از اموال منقول دولت: در اجرای فصل پنجم قانون محاسبات عمومی کشور اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار وظایف زیر را در ارتباط با اموال منقول دولتی بر عهده دارد:

- دریافت و رسیدگی صورت حساب‌ها و مدارک مربوط به اموال وزارت خانه‌ها و مؤسسات دولتی مشمول قانون محاسبات عمومی کشور به طرق مقتضی و در موارد لازم.

- اعزام بازرس به سازمان‌های دولتی مشمول جهت اعمال نظارت بر حسن اجرای امور مربوط به اموال دولت و هم‌چنین راهنمایی متصدیان مربوط.

- نظارت بر حفظ و حراست و نگهداری حساب اموال منقول دولتی و تمرکز حساب

اموال مزبور.

- بررسی و اعلام موافقت و یا عدم موافقت با درخواست انتقال دائم یا موقت اموال منقول غیر مصرفی دولتی فی ما بین دستگاه های اجرایی با توجه به مقررات مربوط.
- بررسی و تعیین نیازهای آموزشی و مسئولان اموالی وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و اعزام مدرس جهت برگزاری دوره های آموزشی مورد نیاز آنها.
- انجام بررسی های مستمر به منظور تهیه و تنظیم طرح های مربوط به مکانیزه نمودن سیستم اطلاعات و آمار اموال دولت.
- تهیه پیش نویس دستورالعمل ها و بخشنامه های لازم بر اساس قوانین و مقررات اموالی موجود جهت ایجاد هماهنگی در امور مربوط به نگهداری، تنظیم حساب ها و ثبت دفاتر و نقل و انتقالات و حذف و سایر امور مربوط به اموال به منظور ایجاد سیستم نظارتی کامل و هماهنگ.
- و ... (امینی، 1385، صص 51-59).

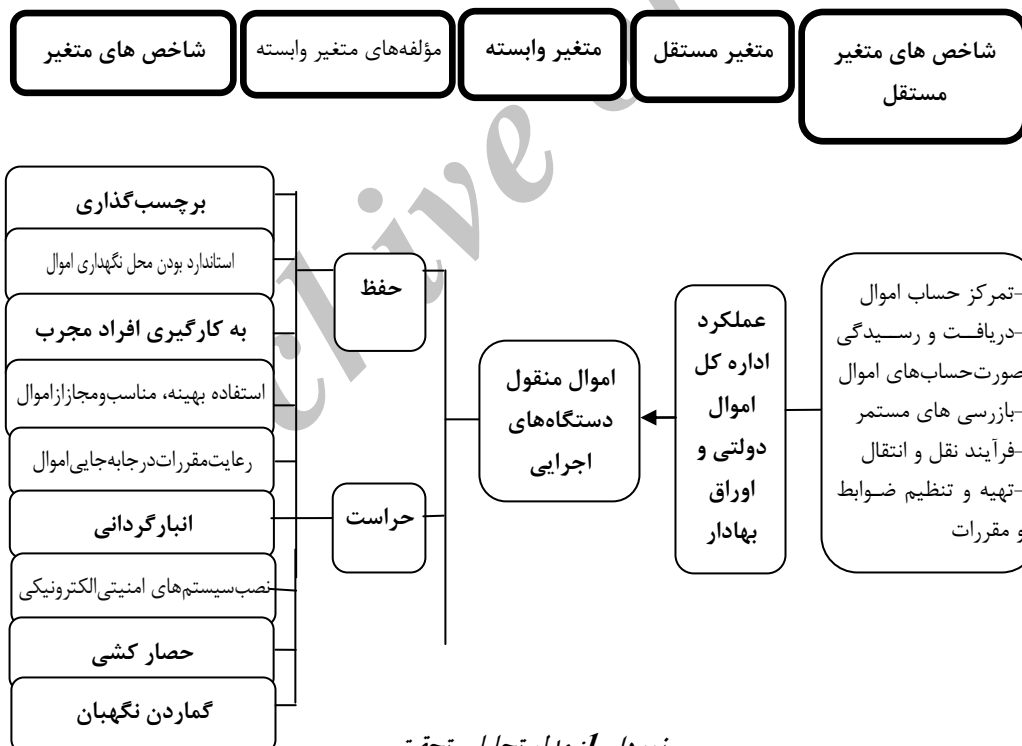
وظایف دستگاه های اجرایی در ارتباط با حفظ و حراست از اموال دولتی: مسئولیت ها و وظایف سازمان های در اختیار دارنده اموال دولتی را قوانین و مقررات تعیین نموده است و به ویژه بر اساس ماده 106 قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت حفظ و حراست و نگهداری حساب اموال منقول دولتی در اختیار وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی به عهده دستگاه دولتی استفاده کننده از اموال مزبور محول گردیده است. دستگاه های اجرایی در ارتباط با تهیه اموال مورد نیاز خود و همچنین حفظ و حراست از اموال مزبور وظایفی بر عهده دارند که به طور خلاصه به آن می پردازیم.

- نگهداری اولیه (انبارداری)
- رعایت کامل ضوابط و مقررات و اعمال کنترل های لازم در مورد ایمن بودن محل نگهداری اموال به منظور حفظ و حراست از اموال موجود در انبار.
- توزیع و تحویل اموال بین واحدها و ادارات استفاده کننده.
- شماره گذاری و الصاق برچسب.
- انجام امور مربوط به نقل و انتقالات اموال بین واحدهای داخل و خارج از سازمان.
- تشخیص اموال مازاد و فرسوده و خارج نمودن آن از گردش فیزیکی و حساب اموال.

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... 243

- انجام انبارگردانی (حداقل سالی یک بار).
- به کارگیری افراد متعهد، مجرب و کاردان در امور اموال با رعایت مقررات ابلاغی.
- حراست از اموال در اختیار عندالزوم از طریق گماردن نگهبان، حصار کشی، نصب سیستم‌های امنیتی الکترونیکی مانند سیستم خودکار ضد سرقت و اطفاء حریق.
- و ...

قدر مسلم سازمان‌های در اختیار دارنده مال با عنایت به حیطة و وسعت سازمان و سیستم‌های اداره امور و با توجه به موقعیت هر کدام سازماندهی گردیده و از طرفی نیروی انسانی آن‌ها نیز به فراخور وسعت سازمان تعیین شده است. مدل تحلیلی تحقیق: با توجه به مراتب فوق مدل تحلیلی تحقیق به قرار زیر طراحی گردید:

نمودار 1: مدل تحلیلی تحقیق

فرضیه های تحقیق: این تحقیق شامل یک فرضیه اصلی و پنج فرضیه فرعی به قرار زیر است:

فرضیه اصلی تحقیق: بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست اموال منقول دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه های فرعی تحقیق: برای تحقیق حاضر پنج فرضیه به قرار زیر تبیین می شود:

1- بین تمرکز حساب اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

2- بین دریافت و رسیدگی صورت حسابهای اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

3- بین بازرسی های مستمر و حفظ و حراست اموال منقول دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

4- بین فرآیند نقل و انتقال اموال و حفظ و حراست اموال دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

5- بین تهیه و تنظیم ضوابط و مقررات و حفظ و حراست اموال منقول دستگاههای اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

روش تحقیق: تحقیق حاضر بر اساس هدف به صورت کاربردی و بر اساس نحوه اجرا به صورت توصیفی - پیمایشی است. گردآوری دادهها به روش میدانی و ابزار گردآوری دادهها شامل پرسش نامه و مطالعات کتابخانه ای است.

جامعه آماری: این تحقیق در جامعه کارشناسان اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار وزارت امور اقتصادی و دارایی به تعداد 80 نفر و امنای اموال وزارتخانهها به تعداد 105 نفر صورت گرفته است که جمعاً 185 نفرند.

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 245

نمونه آماری و تعیین حجم آن: در پژوهش حاضر از لحاظ حجم نمونه نیز تعداد 125 نفر از افراد جامعه مورد نظر به عنوان نمونه آماری مورد بررسی قرار گرفته‌اند. حجم نمونه مورد بررسی بر اساس فرمول کوکران¹ محاسبه شده است.

ابزار جمع آوری داده‌ها: در این تحقیق برای سنجش متغیرهای مورد بررسی از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه که با مطالعات جانبی و با استفاده از نظرات صاحب‌نظران امر سنجش طراحی شده است، دارای 37 سؤال اصلی و 4 سؤال برای سنجش ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان بوده است و در همه سؤالات اصلی آن از مقیاس لیکرت استفاده شده است.

روایی و پایایی پرسشنامه: دو ویژگی اساسی اندازه‌گیری که باید در بررسی تناسب و مفید بودن ابزارهای اندازه‌گیری مورد توجه قرار گیرد پایایی اعتبار و روایی است (خوی نژاد، 1380، 344). مقصود از روایی آن است که وسیله اندازه‌گیری بتواند خصیصه و ویژگی مورد نظر را اندازه بگیرد (خاکی، 1384، 288). برای رسیدن به روایی محتوایی، سؤال‌های پرسشنامه بر اساس مبانی نظری و سؤال‌های تحقیق، قوانین و مقررات حاکم بر اموال دولت، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط و با انجام مصاحبه‌های متعدد با کارشناسان خبره و متصدیان اموال تدوین شده است که توسط استادان راهنما و مشاور نیز مورد تأیید قرار گرفت.

منظور از پایایی ابزار که از آن به اعتبار، دقت و اعتماد پذیری نیز تعبیر می‌شود، این است که چنانچه یک وسیله اندازه‌گیری که برای سنجش متغیر و صنفی ساخته شده در شرایط مشابه در زمان یا مکان دیگر مورد استفاده قرار گیرد، نتایج مشابهی از آن حاصل می‌شود. به عبارتی دیگر ابزار پایا یا معتبر ابزاری است که از خاصیت تکرارپذیری و سنجش نتایج یکسان برخوردار باشد (حافظ نیا، 1385، 155). برای تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب

---

1 - cochran

آلفای کرون باخ استفاده شد که مقدار آن 0.8725 به دست آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد مطلوب پرسشنامه است.

تحلیل داده ها: در این تحقیق برای خلاصه کردن و تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار «توصیفی» و «استنباطی» استفاده شده است. برای بررسی نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها، ابتدا گزینه‌های مربوط به سؤالات کدگذاری گردید. بدین ترتیب که برای گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد، به ترتیب مقادیر عددی 1 تا 5 در نظر گرفته شد سپس داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ضمن این که با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن یا عدم آن مورد سنجش قرار گرفته که با توجه به نتایج حاصله، با اطمینان بسیار بالا، فرض صفر مبنی بر عدم نرمال بودن توزیع نمرات رد شده و شواهدی بر نرمال بودن توزیع نمرات وجود دارد. برای توصیف یافته‌ها، از جداول فراوانی استفاده شد، ضمن این که برای توصیف بهتر داده‌ها از شاخص‌های مرکزی نظیر میانگین¹، میانه² و مد³ و همچنین شاخص‌های پراکندگی⁴ نظیر انحراف معیار⁵ نیز بهره گرفته شد. برای اثبات معنی داری بدون وابستگی یک (یا چند) شاخص کافی است میانگین پاسخ‌های مربوط به آن شاخص (ها) بطور معنی داری بزرگ‌تر از 3 باشند. بدین ترتیب از آزمون t یک نمونه‌ای برای بررسی فرضیات تحقیق استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش یافته‌های تحقیق در دو بخش توصیف داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و بررسی فرضیه‌ها با استفاده از آمار استنباطی ارائه می‌گردد:

یافته‌های توصیفی: مهم‌ترین یافته‌های توصیفی عبارتند از:

-
- 1- mean
  - 2- median
  - 3- mode
  - 4- measures of variations
  - 5- Standard deviation

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 247

1- بر اساس فرضیه فرعی اول پاسخ‌گویان معتقدند که ایجاد بانک اطلاعاتی مکانیزه اموال با فراوانی 51.2 درصد در حد زیاد و تمرکز حساب اموال از طریق هدایت دستگاه‌های اجرایی برای به کارگیری نیروی انسانی متخصص و مجرب با فراوانی 48 درصد در حد زیاد، الزام دستگاه‌های اجرایی به استفاده بهینه، مناسب و مجاز از اموال با فراوانی 36 درصد در حد متوسط، رعایت مقررات توسط دستگاه‌های اجرایی در جا به جایی اموال با فراوانی 53.6 درصد در حد زیاد و ترغیب دستگاه‌های اجرایی به انجام انبارگردانی با فراوانی 60.8 درصد در حد زیاد در حفظ و حراست از اموال منقول تأثیرگذار است.

2- با توجه به یافته‌های فرضیه فرعی دوم پاسخ‌گویان معتقدند مکانیزه نمودن وصول و ایصال صورت حساب اموال با فراوانی 44.8 درصد در حد زیاد، دریافت به موقع و رسیدگی دقیق به صورت حساب اموال با فراوانی 48 درصد در حد زیاد، کنترل صورت حساب‌ها از حیث درج کامل مشخصات هر مال با فراوانی 45.6 درصد در حد زیاد، تأثیر دریافت و رسیدگی به صورت حساب‌ها در امر استفاده بهینه، مناسب و مجاز از اموال با فراوانی 56.8 درصد در حد زیاد، تأثیر الزام دستگاه‌ها نسبت به تهیه و ارسال صورت حساب در انجام انبارگردانی با فراوانی 50.4 درصد در حد زیاد بر حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های دولتی مؤثر است.

3- بنابر فرضیه فرعی سوم پاسخ‌گویان معتقدند تطبیق صورت حساب‌های دریافتی از دستگاه‌های اجرائی با برچسب‌های اموال با فراوانی 59.2 درصد در حد زیاد، شناسایی و تأمین نیازهای آموزشی متصدیان اموال با فراوانی 52.8 درصد در حد زیاد، استمرار و تداوم بازرسی‌ها با فراوانی 46.4 درصد بسیار زیاد، تهیه گزارش از تخلفات متصدیان اموال و تعقیب مجازات آن‌ها با فراوانی 49.6 درصد در حد زیاد، رسیدگی به موجودی اموال دستگاه‌های اجرایی با توجه به صورت حساب‌های واصله با فراوانی 53.6 درصد در حد زیاد، کنترل موجودی انبار و رسیدگی به عملیات آن با فراوانی 49.6 درصد در حد زیاد، ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی در مورد نصب سیستم‌های امنیتی الکترونیکی با فراوانی 58.4 درصد در حد زیاد، تأثیر بازرسی مستمر در ترغیب دستگاه‌های اجرایی برای حصارکشی پیرامون محوطه نگهداری اموال با فراوانی 56.8 درصد در حد زیاد، تأثیر انجام بازرسی مستمر

در ایجاد واحد انتظامات و گماردن نگهبان با فراوانی 56.8 درصد در حد زیاد بالاترین تأثیر را دارد.

4- بر اساس یافته‌های فرضیه فرعی چهارم پاسخ‌گویان معتقدند الزام دستگاه‌های اجرایی به ارسال صورت حساب اموال رسیده و فرستاده مبتنی بر شماره برچسب با فراوانی 54.4 درصد در حد بسیار زیاد، نظارت بر امر تحویل و تحول اموال در استانداردسازی محل نگهداری اموال با فراوانی 50.4 درصد در حد زیاد، نظارت بر امر تحویل و تحول اموال از طریق به کارگیری افراد مجرب با فراوانی 56 درصد در حد زیاد، تفویض مسئولیت نگهداری اموال به دستگاه انتقال گیرنده با فراوانی 54.4 درصد در حد زیاد، بررسی و تطبیق درخواست نقل و انتقال اموال با قوانین و مقررات مربوط با فراوانی 52 درصد در حد زیاد، تأثیر نظارت بر فرآیند نقل و انتقال اموال در انجام انبارگردانی ادواری با فراوانی 55.2 درصد در حد زیاد، صدور پروانه هنگام خروج مال از دستگاه و کنترل آن توسط واحد انتظامات با فراوانی 60 درصد در حد زیاد، نظارت بر امر تحویل و تحول اموال در حراست از آن از طریق نصب سیستم‌های امنیتی الکترونیک با فراوانی 56.8 درصد در حد زیاد، نظارت بر فرآیند نقل و انتقال اموال در حراست از آن از طریق حصار کشی پیرامون محوطه نگهداری اموال با فراوانی 42.4 درصد در حد زیاد بالاترین تأثیر را در حفظ و حراست از اموال منقول دولت دارند.

5- با توجه به فرضیه فرعی پنجم پاسخ‌گویان معتقدند قوانین و مقررات تهیه شده توسط اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در ارتباط با: برچسب گذاری اموال با فراوانی 57.6 درصد در حد زیاد، استاندارد نمودن محل نگهداری اموال با فراوانی 45.6 درصد در حد زیاد، انتخاب و انتصاب افراد کاردان و مجرب برای تصدی اموال دولت با فراوانی 39.2 درصد در حد زیاد، استفاده بهینه، مناسب و مجاز از اموال دولتی با فراوانی 57.6 درصد در حد زیاد، رعایت مقررات از سوی دستگاه‌های اجرایی برای حفظ اموال دولت با فراوانی 59.2 درصد در حد زیاد، انجام انبارگردانی و کشف به موقع کسری انبار با فراوانی 68 درصد در حد زیاد، تجهیز محوطه نگهداری اموال به سیستم‌های امنیتی الکترونیک با فراوانی 36 درصد در حد زیاد، حصار کشی پیرامون محوطه نگهداری اموال با فراوانی 40 درصد در حد زیاد، ایجاد

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 249

واحد انتظامات و گماردن نگهبان با فراوانی 44.8 درصد در حد زیاد در حفظ و حراست از اموال دستگاه‌های اجرای تأثیر بالایی دارد.

آزمون فرضیه‌ها: در تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از آمار استنباطی پس از کمی‌سازی و جمع‌بندی امتیاز پاسخ سؤالات مربوط به هر سؤال پژوهشی، با استفاده از آزمون مقایسه میانگین با یک ارزش ثابت به بررسی نظرات پاسخ‌گویان پرداخته شده است تا حدود نظرات در مورد فرضیه پژوهشی مشخص گردد. برای کمی‌سازی نیز امتیازات (1 تا 5) سؤالات مربوط به هر متغیر با هم جمع شده و در هر مورد، متوسط نظرات پاسخ‌گویان مورد محاسبه قرار گرفته است و سپس این میانگین با عدد 3 و 4 که نمایانگر ارزش نظری حد متوسط و حد زیاد در گزینه‌ها است مقایسه شده است، مواردی که به نحو معناداری از میانگین نظری (عدد 3) کمتر و یا با آن مساوی بوده است به عنوان عدم تأثیر متغیر مورد نظر و مواردی که به نحو معناداری از میانگین نظری (عدد 3) بیشتر بوده است به عنوان تأثیر متغیر مورد بررسی، در نظر گرفته شده است.

یافته‌های استنباطی در واقع نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها هستند. در ادامه نتایج حاصل از آزمون هر یک از فرضیه‌ها ارائه می‌شود.

فرضیه فرعی اول: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (1) ارائه شده است.

H0: بین تمرکز حساب اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرایی رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین تمرکز حساب اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول 1: نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ‌گویان

با ارزش نظری در بررسی فرضیه فرعی 1

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
.000	124	19.1	.8672	3	متوسط	.50733	3.8672
.004	124	-2.92	-.1328	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 3 و 4، کمتر از 0/01 است و میانگین نظرات نیز بین این دو عدد قرار دارد، بنابراین این با اطمینان 99 درصد می توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد متوسط و کمتر از حد زیاد بوده است. در نتیجه از دیدگاه پاسخ گویان بین تمرکز حساب اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (۲) ارائه شده است.

H0: بین دریافت و رسیدگی صورت حساب های اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین دریافت و رسیدگی صورت حساب های اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۲: نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ گویان

با ارزش نظری در بررسی فرضیه فرعی 2

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
0.000	124	28.1	1.0416	3	متوسط	4.1371	4.0416
0.263	124	1.12	0.0416	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 3، کمتر از 0/01 است، هم چنین سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 4، بیشتر از 0/05 است، بنابراین این با اطمینان 99 درصد می توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد متوسط بوده و با عدد 4 که معرف ارزش کیفی زیاد است، تفاوت معناداری ندارد. در نتیجه از دیدگاه پاسخ گویان بین دریافت و رسیدگی صورت حساب های اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (۳) ارائه شده است.

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 251

H0: بین بازرسی‌های مستمر و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین بازرسی‌های مستمر و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳: نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ‌گویان

با ارزش نظری در بررسی فرضیه فرعی 3

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
.000	124	32.9	1.1289	3	متوسط	.38293	4.1289
.000	124	3.76	.1289	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 4 کمتر از 0/01 است ، و میانگین نظرات نیز بیشتر از عدد 4 است ، بنابر این با اطمینان 99 درصد می‌توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد زیاد بوده و در نتیجه از دیدگاه پاسخ‌گویان بین بازرسی‌های مستمر و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (۴) ارائه شده است.

H0: بین فرآیند نقل و انتقال اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معنی داری وجود ندارد.

H1: بین فرآیند نقل و انتقال اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۴: نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ‌گویان

با ارزش نظری در بررسی فرضیه فرعی 4

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
.000	124	28.3	.9289	3	متوسط	.36618	3.9289
.032	124	-2.17	-.0711	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 3، کمتر از 0/01 است، هم چنین سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 4، کمتر از 0/05 و بیشتر از 0/01 است، بنابراین این با اطمینان 99 درصد می توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد متوسط بوده و در مقایسه با عدد 4 که معرف ارزش کیفی زیاد است، نیز با اطمینان 99 درصد، کمتر است. در نتیجه از دیدگاه پاسخ گویان بین فرآیند نقل و انتقال اموال و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه فرعی پنجم: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (5) ارائه شده است.
 H0: بین تهیه و تنظیم ضوابط و مقررات و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود ندارد.
 H1: بین تهیه و تنظیم ضوابط و مقررات و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول 5: نتایج آزمون؛ برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ گویان با ارزش نظری در بررسی فرضیه فرعی 5

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
.000	124	24.1	1.0809	3	متوسط	.50137	4.0809
.074	124	1.8	.0809	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 3، کمتر از 0/01 است، هم چنین سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 4، بیشتر از 0/05 است، بنابراین این با اطمینان 99 درصد می توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد متوسط بوده و با عدد 4 که معرف ارزش کیفی زیاد است، تفاوت معناداری ندارد. در نتیجه از دیدگاه پاسخ گویان بین تهیه و تنظیم ضوابط و مقررات و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه های اجرایی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی: نتایج آزمون فرضیه اصلی در جدول (6) ارائه شده است.

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 253

H0: بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۶: نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین نظرات پاسخ‌گویان با ارزش نظری در بررسی فرضیه اصلی

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	ارزش مورد مقایسه		انحراف استاندارد	میانگین نظرات
				کمی	کیفی		
.000	124	38.4	1.0214	3	متوسط	.29716	4.0214
.422	124	.805	.0214	4	زیاد		

با توجه به این که سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 3، کمتر از 0/01 است، هم‌چنین سطح معناداری آزمون در مقایسه نظرات با عدد 4، بیشتر از 0/05 است، بنابراین با اطمینان 99 درصد می‌توان گفت که میانگین نظرات به نحو معناداری بیشتر از حد متوسط بوده و با عدد 4 که معرف ارزش کیفی زیاد است، تفاوت معناداری ندارد. در نتیجه از دیدگاه پاسخ‌گویان بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرائی رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج و پیشنهادهای مربوط به فرضیه‌های فرعی و اصلی تحقیق به شرح زیر ارائه می‌شود:

- نتایج حاصله از فرضیه فرعی اول رابطه معنی‌دار بین تمرکز حساب در اداره کل اموال دولتی و حفظ و حراست اموال را مورد تأیید قرار می‌دهد لذا برای تقویت سیستم مدیریت اموال و به منظور یکپارچه نمودن اطلاعات مربوط به اموال دولتی، پیشنهاد می‌شود سامانه الکترونیکی اموال منقول دولت به تفکیک دستگاه اجرایی طراحی شود به طوری که أخذ گزارش‌های مدیریتی و دسترسی آسان و سریع به اطلاعات مورد نیاز میسر گردد. هم‌چنین به منظور اعمال کنترل‌های بیشتر و افزایش سرعت و دقت در کنترل و نظارت بر اموال منقول کشور و کاربردی نمودن فناوری اطلاعات در این عرصه، به صورت فراگیر از برچسب‌های دارای بارکد در برچسب‌گذاری اموال در همه دستگاه‌های اجرایی استفاده نمایند.
- با توجه به نتایج فرضیه فرعی دوم در خصوص ارتباط معنی‌دار دریافت و رسیدگی صورت حساب‌های اموال با حفظ و حراست اموال منقول دستگاه‌های اجرایی و این که در وضعیت فعلی صورت حساب‌های اموال، هر شش ماه یک بار به اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار ارسال می‌گردد و با توجه به این که دریافت به موقع صورت حساب‌ها و رسیدگی دقیق و در زمان کوتاه باعث افزایش نقش نظارتی و کنترلی در حوزه نگهداری اموال دولت می‌شود و از طرف دیگر اعزام مأمور برای بررسی حضوری اموال با وجود کمبود نیروی انسانی مستلزم صرف هزینه‌های زیاد است، لذا پیشنهاد می‌شود: فاصله زمانی ارسال صورت حساب‌ها به هر سه ماه یکبار کاهش یافته و برای کاهش اشتباهات و ارسال به موقع آن از روش‌های الکترونیکی استفاده شود.
- فرضیه فرعی سوم به بررسی رابطه بازرسی‌های مستمر و حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی می‌پردازد. نتایج به دست آمده رابطه معنی‌دار آن‌ها را مورد تأیید قرار می‌دهد. یافته‌های این فرضیه بیانگر تأثیر قابل توجه بازرسی در حفظ و

تأثیر عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار بر حفظ و حراست... < 255

حراست از اموال دولتی است لذا پیشنهاد می‌شود دفعات بازرسی از دستگاه‌های اجرایی افزایش یافته و گزارش‌های تهیه شده توسط آنان به دقت و با حساسیت بیشتری پیگیری شود و تأمین نیروی انسانی کافی برای این موضوع و آموزش کامل آن‌ها برای بازرسی دقیق ضرور است. در صورتی که دستگاه‌های اجرایی به سیستم الکترونیکی اطلاعات مدیریت اموال مجهز باشند، بازرسان و کارشناسان اموال باید در مورد حسابرسی شبکه‌های الکترونیکی نیز آموزش‌های مورد نیاز را طی نمایند.

▪ بر اساس نتایج فرضیه فرعی چهارم که رابطه معنی‌دار بین «فرایند نقل و انتقال» و حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی را مورد تأیید قرار داده است و با توجه به وضعیت فعلی و نقش انحصاری اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار در اعطای مجوز نقل و انتقال اموال پیشنهاد می‌شود در خرید اموال دقت بیشتر به عمل آید تا حتی الامکان از انباشته شدن کالای مازاد جلوگیری و احتمال انتقال امانی یا قطعی آن بین دستگاه‌ها - که خود نوعی تحمیل هزینه به دولت است - به حداقل برسد. اموال اضافی دستگاه‌ها مجدداً شناسایی شده و کاربری آن‌ها به تناسب نیاز و برای استفاده بهینه از آن‌ها توسط دارنده اصلی آن تغییر یابد و یا طبق قوانین (قانون بودجه سالانه) برای واگذاری در بازار عرضه و فروخته شود. این امر می‌تواند تقاضای دستگاه‌ها برای انتقال را کاهش دهد و موجب صرفه‌جویی در اموال دولت گردد.

▪ فرضیه فرعی پنجم رابطه بین «تهیه و تنظیم قوانین و مقررات توسط اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار» و حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی را بررسی نموده و رابطه معنی‌دار بین آن دو را مورد تأیید قرار داده است. با توجه به این که یافته‌های فرضیه حاکی از تأثیر زیاد جامع و مانع بودن قوانین و مقررات در حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه‌های اجرایی کشور است، پیشنهاد می‌شود، در تهیه و تنظیم قوانین، بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌های مربوط به اموال به شاخص‌های انعطاف‌پذیری، شفافیت، قابلیت اجرا با توجه به امکانات موجود، ... توجه بیشتری شود و با بررسی مقررات جاری، روزه‌های فسادخیز آن و سایر نواقص موجود را شناسایی و نسبت به تنقیح و اصلاح آن اقدام نمایند.

▪ بر اساس نتایج آزمون فرضیه اصلی رابطه معنی داری بین عملکرد اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار و حفظ و حراست از اموال منقول دستگاه های اجرایی وجود دارد که بیانگر وجود ارتباط قوی بین این دو متغیر است. در کل نتایج حاصله نشان می دهد اداره کل مذکور از طریق تمرکز حساب، دریافت و رسیدگی به صورت حساب های اصله، بازرسی های مستمر، نظارت بر فرآیند نقل و انتقال اموال و تهیه و تنظیم مقررات تأثیر به سزایی (بالاتر از حد متوسط) در حفظ و حراست اموال دارد. در راستای مطلوب تر شدن امور و ارتقای سطح عملکرد اداره کل پیشنهاد می شود در شرایط و ضوابط به کارگیری امنای اموال مندرج در بند الف ماده 3 آئین نامه امین اموال که حداقل شرط برای امنای اموال را داشتن مدرک سیکل دانسته تجدیدنظر نمایند. برای کلیه اموال دولت عمر مفید تعیین نموده و به تبع آن استهلاک انباشته اموال را شناسایی کنند. عملیات حسابداری اموال منقول مصرفی نیز همانند اموال منقول غیر مصرفی تدوین و ابلاغ گردد. با توجه به این که حفظ اموال دولت (بیت المال) و حراست از آن در جامعه اسلامی یکی از عوامل محوری و کلیدی در حوزه فرهنگ عمومی است لذا انتظار می رود حساسیت ویژه به حفظ بیت المال در جامعه ما به عنوان یک فرهنگ فراگیر مورد احترام و پذیرش همگان بخصوص دولت مردان قرار بگیرد تا سایر اقدامات مفید و موثر واقع گردد.

منابع

1. امینی، سید کاظم، اداره امور اموال (۱۳۸۵)، چاپ سوم، تهران، انتشارات مدیریت.
2. امینی، سید کاظم، (۱۳۸۶)، مدیریت اموال، چاپ اول، تهران، انتشارات مدیریت.
3. انوری، حسن، (۱۳۸۶) فرهنگ بزرگ سخن، جلد سوم، چاپ چهارم، تهران، انتشارات سخن.
- 4- جر، خلیل، (۱۳۸۹) فرهنگ عربی به فارسی (لاروس)، ترجمه سید حمید طبیبان، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- 5- حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات سمت.
- 6- خاکی، غلامرضا، (۱۳۸۴)، روش تحقیق یا رویکردی به پایان نامه نویسی، چاپ دوم، تهران، انتشارات بازتاب.
- 7- خوی نژاد، غلامرضا، (۱۳۸۰)، روش های پژوهش در علوم رفتاری، تهران، انتشارات سمت.
- 8- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا، جلد اول، چاپ دوم از دوره جدید، انتشارات دانشگاه تهران.
- 9- رحیمی، غفور، ارزیابی عملکرد و بهبود مستمر سازمان، ماهنامه تدبیر-سال هفدهم - شماره 173
- 10- رهنورد، فرج الله، (۱۳۸۷)، عوامل مؤثر بر ارتقای عملکرد سازمان های بخش دولتی ایران، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی مدیریت، شماره 4.
- 11- شیخ ودودی، ابو حمزه، (۱۳۸۹)، مجموعه ای از قوانین و مقررات اموال دولتی، چاپ دوم، تهران، انتشارات شیخ ودودی.
- 12- نعمت زاده، هادی، (۱۳۸۵)، نظام حقوقی حاکم بر اموال دولتی در حقوق جمهوری اسلامی ایران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.

258 ➤ فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره 9، سال دوم، بهار 90

13- نورزاد، فرهاد، (۱۳۸۹)، بررسی جرائم اختلاس و تصرف غیر قانونی در اموال دولت، چاپ اول، تهران، انتشارات فردوسی.

14- قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب 1386/7/8

15- قانون محاسبات عمومی کشور مصوب 1366/6/1

16. www.mefa.ir

17. www.dmk.ir

Archive of SID